

Пам'ятка для адвокатів на випадок перешкоджання правомірній професійній діяльності

В журналі "Український адвокат" (№ 10'2014) надрукована стаття адвоката Київської області, члена Комітету захисту професійних прав адвокатів та реалізації гарантій адвокатської діяльності Марії Островської «Неправомірні події». Матеріал присвячений захисту прав адвокатів, а саме: протистоянню випадкам неправомірного проведення проти колег слідчих та інших процесуальних дій.

На думку пані Островської, незважаючи на досить прогресивні нормативно-правові акти в сфері адвокатури, випадки незаконних слідчих дій проти адвокатів лише почастишали. Зрозуміло, що практикуючі адвокати є спеціалістами, які власне самі захищають права інших. Проте, як демонструє практика, навіть високих професіоналів деколи обеззброює напад силових структур на самих себе. Тим більш, що значна кількість адвокатів спеціалізується на цивільному та господарському галузях права і не практикують кримінальний процес.

Саме тому до уваги колег запропонована Пам'ятка на випадок неправомірного проведення стосовно адвокатів слідчих та інших процесуальних дій в рамках кримінального провадження. Ця Пам'ятка складається із підказок, деякі з яких можуть стати в нагоді залежно від фактичних обставин події.

1. Вимагайте від службових осіб назвати себе та пред'явити службові посвідчення: зафіксуйте данні. Спробуйте передзвонити до їх місця роботи та з'ясувати дійсну належність до правоохоронних органів, пересвідчитися в обізнаності керівництва про їхню діяльність. В нагоді можуть стати маловідомі Правила поведінки та професійної етики осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України, затверджені Наказом МВС України від 22.02.2012 N 155.
2. Вмикайте відеокамеру, диктофон, організуйте візуальне спостереження за всіма діями правоохоронців, безперервно фіксуйте всі події будь-яким чином (фото, відео, аудіо, письмовий акт).
3. Заявіть про наявність у Вас статусу адвоката, пред'явіть відповідні документи. Висловіть неприпустимість проведення огляду, розголошення, витребування та вилучення документів, пов'язаних зі здійсненням адвокатської діяльності, адже це є порушенням п. п. 2, 4 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон) та ст. 161 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК). Зафіксуйте ознайомлення з цим службової особи.
4. Дзвоніть до регіональної ради адвокатів – повідомте про подію для виїзду її представника для участі у слідчих та інших процесуальних діях з метою захисту Ваших інтересів – це обов'язок органів адвокатського самоврядування. Зокрема, [Радою адвокатів Київської області](#) для оперативного вирішення таких питань створений та успішно діє Комітет захисту професійних прав адвокатів та реалізації гарантій адвокатської діяльності www.radako.com.ua (тел. цілодобової гарячої лінії 050-356-75-55). Заявіть про обов'язок службових осіб завчасно повідомляти раду адвокатів регіону про проведення обшуку, огляду, тимчасового доступу до речей і документів. Зверніть їх увагу, що відсутність представника ради за умови такого неналежного повідомлення перешкоджає проведенню вказаних дій (ч. 2 ст. 23 Закону).
5. Дзвоніть до знайомих адвокатів, які можуть оперативно приїхати на допомогу разом із необхідними документами (свідоцтвом про право на заняття адвокатською діяльністю, бланком ордеру, витягом із Єдиного реєстру адвокатів України, бланком договору про надання правової допомоги). Адже відносно самого себе Ви не володієте повноваженнями адвоката/захисника.

6. У разі Вашого затримання та за відсутності власного адвоката – наполягайте на здійсненні службовою особою дзвінка до відповідного обласного центру з надання безоплатної правової допомоги <http://www.legalaid.gov.ua/ua/>, єдиний номер системи безоплатної правової допомоги – 0-800-213-103. Фіксуйте відмову – порушення права на захист тягне за собою визнання судом отриманих доказів недопустимими (ст. 87 КПК).

7. Вимагайте надання оригінала та копії документів, що є підставою проведення процесуальної дії (ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення обшуку, затримання тощо), фіксуйте відмову. Надані документи уважно прочитайте на предмет відповідності фактичним даним (строк дії, правильність адреси, прізвища тощо) та вимогам законодавства України (ст.ст. 164, 190, 235 КПК), в т.ч. спеціальних вимог за ч. 2 ст. 23 Закону (винесення судової ухвали про дозвіл на обшук лише за клопотанням прокурора або заступника не нижче міського/обласного рівня, врахування в ухвалі гарантій збереження адвокатської таємниці).

8. У разі проведення обшуку або тимчасового доступу – поцікавтесь, які саме документи/речі є метою пошуків, можливо вони наявні та не складають адвокатську таємницю, їх видача Вам чи Вашому клієнту не нашкодить, а, навпаки, усуне потенційно негативні наслідки проведення процесуальних дій.

9. Заявіть клопотання про застосування технічних засобів фіксування процесуальної дії, бажано подати письмово, фіксуйте отримання такого клопотання або відмову. Незастосування технічних засобів фіксування кримінального провадження в такому випадку тягне за собою недійсність відповідної процесуальної дії та отриманих внаслідок її вчинення результатів відповідно до ст. 107 КПК.

10. Максимально залучіть ЗМІ. Зверніться до журналістів, які можуть оперативно приїхати та професійно зафіксувати події для подальшого об'єктивного їх висвітлення. Складіть повідомлення про події та розмістіть його в соц.мережах, скиньте інформацію на email профільних Інтернет-ресурсів, популярних телеканалів. Сформууйте власний аналіз подій та самостійно викладіть на ресурсах, подібних <http://www.reaction.org.ua/>.

11. Дзвоніть до міліції (спецлінія 102) – зробіть усне повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, зокрема за ст. 162 «Порушення недоторканності житла» (незаконне проникнення до житла чи до іншого володіння особи, незаконне проведення в них обшуку чи огляду), ст. 374 «Порушення права на захист», ст. 397 «Втручання в діяльність захисника чи представника особи», ст. 398 КПК «Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи». Повідомте про події за телефонами «довіри» та «гарячої лінії» Кабміну (0800507309), МВС (0800500202, (044) 254-91-02), Уповноваженого ВРУ з прав людини (0800501720, (044) 253-75-89) тощо. Подайте до міліції/прокуратури письмову заяву про вчинене кримінальне правопорушення в порядку 214 КПК, зафіксуйте її отримання.

12. Візьміть контактні данні осіб, що стали очевидцями незаконних процесуальних дій, домовтесь про показання/пояснення або підписання акту опитування адвокатом відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 20 Закону. Перевірте данні залучених понять, зафіксуйте їх контактну інформацію.

13. Вимагайте складення протоколу, прочитайте його уважно після остаточного оформлення. Зверніть увагу на заповнення службовою особою всіх граф бланку протоколу, на включення до протоколу повного переліку вилучених у Вас документів, речей та їх детальний опис, внесіть всі свої зауваження та доповнення, сфотографуйте текст протоколу (його копію слідчі залишати не зобов'язані).

Бажано мати наготові:

- Свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю.
- Договір про оренду офісу/житла, інший правовстановлюючий документ на використання

приміщення як робочого місця або житла адвоката.

- Диктофон, відеокамеру (у мобільному телефоні, планшеті або як окремі пристрої).
- Бланк клопотання про застосування технічних засобів фіксування процесуальної дії в порядку ст. 107 КПК. Бланк заяви про вчинені кримінальні правопорушення в порядку ст. 214 КПК (найпоширеніші – за ст.ст. 162, 364, 365, 367, 397, 398, 399 КК України). Бланк заяви про притягнення службових осіб до дисциплінарної відповідальності за порушення Статуту (зокрема, стосовно міліції – відповідно до Закону України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України»).
- Потужний ліхтар на батарейках або акумуляторі (при обшуку правоохоронці часто знеструмлюють приміщення).